

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-077
назди Академияи таҳсилоти Тоҷикистон
(734024, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри
Душанбе, кӯчаи А. Адҳамов, 11/2)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Хочазода Гулҷаҳон Ҷаҳфар дар мавзӯи «Оғози Эҳёи Аҷам ва нақши он дар рушди педагогикаи халқи тоҷик (асрҳои IX-XI)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот пешниҳод шудааст. Душанбе, 2025

Мавриди зикр аст, ки давраи ибтидоии Эҳёи Аҷам ва замони Сомониён на танҳо замони шукуфоии адабиёт, забон, таърих ва фарҳанг, балки давраи эҳёи афкори педагогии бостонӣ, бунёд ва рушди педагогикаи миллӣ дар осори мутафаккирони форсу тоҷик мебошад. Дар ин давра ташаккули халқи тоҷик ва забони адабии тоҷикӣ ба анҷом расида, амирони сомонӣ ва вазирони онҳо дар маркази давлат намояндагони беҳтарини илму маданиятро гирд оварда, дар роҳи рушди онҳо, аз ҷумла рушди афкори педагогӣ ва ғайра қорҳои бузургро анҷом доданд.

Ба андешаи Хочазода Гулҷаҳон Ҷаҳфар арзёбии даврони ибтидоии Эҳёи Аҷам дар таҳқиқоти муносири педагогӣ нишон медиҳад, ки дар байни онҳо таҳқиқоти ҷолиб хеле зиёданд. Дар баробари ин, истифода аз методология ва методҳои таҳқиқи аксиологӣ ё арзишшиносии афкори педагогии даврони зикршуда, имкон медиҳад, ки арзишҳои зарурӣ дар афкори ниёгонамон ошкор ва аҳамияти онҳо барои ҷазову вақти инсонӣ муносири ҷомеаи мо ба таври амиқтару дақиқтар возеҳу равшан карда шаванд.

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самтҳои илм, ки аз рӯйи онҳо диссертатсия пешниҳод шудааст

Таҳқиқоти диссертатсионии Хочазода Гулҷаҳон Ҷаҳфар дар мавзӯи «Оғози Эҳёи Аҷам ва нақши он дар рушди педагогикаи халқи тоҷик (асрҳои IX-XI)» ба яке аз самтҳои муҳими таҳқиқоти педагогикаи миллӣ бахшида шуда, ба шиносномаи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мувофиқат мекунад.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия.

Муҳиммияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба он равона шудааст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди бадастории истиқлолияти давлатӣ ташаккул ва рушди давлатдорӣ миллиро ҳамчун ҳадаф қарор дода, дар назди илмҳои ҷамъиятию гуманитарӣ, аз ҷумла, педагогика вазифаи омӯзиш ва татбиқи таҷрибаи миллиро дар ин самт хеле мубрам гардонад.

Барои илмҳои педагогӣ зарурате ба миён омад, ки раванди таълиму тарбия ва ташаккули педагогикаи миллиро дар давраҳои гуногун мавриди таҳқиқи амиқ қарор дода, барои тарбияи насли наврас, ки дар бунёди давлатдорӣ милли неруи созандаву қавитарини ҷомеа ба ҳисоб меравад, арзишҳои бостониву асримиёнагӣ, муқаддасоти миллии даврони наву навтаринро, ки ҷавобгӯи талаботи фарҳанги милли ва ҷаҳони муосир мебошад. Зеро ҷавҳари афкори педагогии адибону мутафаккирони асрҳои IX-XI халқи муосир ба таҳкими рукнҳои маънавии давлатдорӣ милли, ташаккули тафаккури созандагӣ бунёдкорӣ мардум, афзудани ифтихори милли, ҳештаншиносӣ, ватандорӣ ва хуввияти милли фаро мегирад.

Аз ин лиҳоз, истифода аз ин мероси ниёгон дар замони муосир ба таҳкими рукнҳои маънавии давлатдорӣ милли, ташаккули созандагӣ бунёдкорӣ мардум, афзудани ифтихори милли, ҳештаншиносӣ, ватандорӣ ва хуввияти милли мусоидат намуда, дар бунёди ҷомеаи муосир мавқеи муҳимро касб менамояд.

Арзёбии нақши даврони ибтидоии Эҳёи Аҷам дар асрҳои IX-XI дар рушди масъалаҳои таълим ва тарбияи милли, ки дар таҳқиқоти муосири педагогӣ инъикоси худро ёфтааст, нишон медиҳад, ки ин масъала бо муайянсозии хусусияти асосии он, яъне бо таърих ба арзишҳои бостонӣ ва омезиши онҳо бо анъанаҳои даврони исломӣ то ҳанӯз дар доираи як таҳқиқоти алоҳида анҷом наёфтааст. Аз ин лиҳоз, бо диди нав, ҳамаҷониба ва ба таври мукамал баррасӣ намудани масъалаи нақши Эҳёи Аҷам ва давлати Сомониён дар ташаккули афкори педагогикаи миллии халқи тоҷик

дар асоси осори адибон ва мутафаккирони барҷастаи ин давра дар илми педагогикаи ватанӣ талаботи замон аст.

Дарҷаи нағзони натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Вобаста ба нағзони таҳқиқоти диссертатсионӣ ҳаминро бояд қайд намуд, ки диссертант бори аввал дар соҳаи илми педагогикаи ватанӣ мавзӯи «Оғози Эҳёи Аҷам ва нақши он дар рушди педагогикаи халқи тоҷик (асрҳои IX-XI)» -ро мавриди омӯзиш ва таҳқиқ қарор додааст.

Диссертант зимни таҳқиқи мавзӯи нуктаҳои муҳимро барои ҳимоя дар панҷ баст пешниҳод намудааст, ки дар диссертатсия ва автореферат ба таври возеҳ оварда шудаанд:

- моҳияти Эҳёи Аҷам на танҳо дар соҳаи фарҳанг ва ҳаёти моддӣ, балки дар иртибот бо педагогикаи миллии равшан карда шуда, заминаҳои бостоние, ки барои ташаккул ва рушди педагогикаи миллии дар ин давра мусоидат намуданд, муайян карда шудаанд;

- нақши давлати Сомониён, амирон ва вазирони сомонӣ, ки худ шахсан ба тамаддуни ориёии бостонӣ ва эҳёи суннатҳои волеи он таваҷҷуҳи зиёд дошта, дар рушди тарбияи маънавии ҷомеа дар партави омезиши анъанаҳои исломӣ ва мардумӣ сарм гузоштаанд, қушода шудааст;

- арзёбии масъалаҳои таълим ва тарбияи миллии дар таҳқиқоти муосири педагогӣ вобаста ба давраи ибтидоии Эҳёи Аҷам сурат гирифта, барои дурнамои рушди таҳқиқот дар ин самт пешниҳодҳои мушаххас манзур карда шудаанд;

- вобаста ба проблемаҳои таълиму тарбияи миллии дар осори бадеии давраи ибтидоии Эҳёи Аҷам, инчуниндар таълимоти илмӣ-фалсафии мутафаккирони ин давра сарчашмаҳои нав ва таҳқиқоти муосир ба арсаи таҳқиқи илмӣ ворид карда шудаанд;

- аҳамияти педагогикаи миллии халқи тоҷик дар давраи ибтидоии Эҳёи Аҷам (асрҳои IX-XI) барои кишвари муосири мо, ки рушди давлатдорӣ миллиро пеш гирифтааст, равшан карда шуда, арзишҳои

мушаххаси педагогии миллии он даврон барои истифода дар тарбияи миллии наврасону ҷавонон ва дигар аъзои ҷомеа дар замони муосир пешниҳод карда шудааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо

Аҳамияти илмӣ, амалӣ ва назариявии таҳқиқот дар он зоҳир гардидааст, ки натиҷаҳои бадастомадаи он метавонанд дар раванди таҳқиқи минбаъдаи мероси педагогии даврони Эҳёи Аҷам ва навиштани диссертатсияҳо, таҳияи китобҳои дарсӣ, воситаҳои таълимӣ, курси лексияҳо ва маводи семинарӣ барои донишҷӯёну магистрантон аз фанҳои педагогика, таърихи педагогика ва адабиёт мавриди истифода истифода қарор дода мешавад.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот аз он иборат аст, ки диссертатсияи худро мустақилона бо истифода аз сарчашмаҳои таърихӣ, бадеӣ ва фалсафӣ ахлоқӣ ва адабиёти илмӣ миллию хориҷӣ анҷом додааст. Мушаххассозии фарзия ва масъалаҳои асосии таҳқиқот, таҳия ва тавзеҳи ғояҳо ва арзишҳои бадастомада, усулҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқ, инчунин пешниҳоди тавсияҳо барои татбиқи амалии хулосаҳои рисола дар амалияи педагогӣ ва иҷтимоӣ саҳми шахсии муаллиф мебошанд.

Наири натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Диссертант натиҷаи таҳқиқот, нуктаҳои асосӣ, тавсияҳо ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ хешро дар 8 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва КОА Вазорати илм ва таҳсилоти олии Федератсияи Россия ба таъйин расонидааст.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз муқаддима, 2 боб, 6 зербоб, хулоса ва тавсияҳои амалӣ оид ба истифодаи натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, рӯйхати адабиёт ташкил медиҳад.

Дар муқаддима диссертант оид ба муҳаббат, дараҷаи омӯзиши мавзӯ, мақсад ва вазифаҳо, асосҳои назариявӣ - амалӣ ва методологии таҳқиқ,

навгониҳои илмӣ ва дигар ҷанбаҳои, ки сохтори илмӣ диссертатсияро мукамал мегардонанд аз ҷиҳати илмӣ асоснок кардааст.

Боби якум диссертатсия – “**Заминаҳои сиёсӣ ва иҷтимоии ташаккул ва рушди афкори педагогии халқи тоҷик дар сароғози Эҳёи Аҷам**” бахшида шуда, аз 3 зербоб таркиб ёфтааст. Дар боби мазкур ба мафҳуми моҳият, заминаҳо ва иртибот бо педагогикаи миллӣ, нақши давлатдорӣ Сомониён дар Эҳёи Аҷам ва рушди педагогикаи миллии халқи тоҷик”, арзёбии нақши даврони ибтидоӣ Эҳёи Аҷам дар рушди масъалаҳои таълим ва тарбияи миллӣ дар таҳқиқоти муносири педагогӣ таҳлил намуда, тавсияҳои асосноки илмиро пешниҳод кардааст.

Боби дуюм диссертатсия – “**Рушди афкори таълимию тарбиявӣ миллӣ дар сароғози Эҳёи Аҷам (асрҳои IX-XI)**” бахшида шуда, аз се зербоб иборат аст. Дар боби мазкур масъалаҳои рушди тарбияи маънавии миллӣ дар партави расму оинҳои динӣ мардумӣ дар даврони Сомониён, проблемаҳои таълиму тарбияи миллӣ дар осори бадеӣ даврони ибтидоӣ Эҳёи Аҷам, афкори миллии педагогӣ дар таълимоти илмӣ-фалсафии мутафаккирони даврони оғози Эҳёи Аҷам” мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор гирифта шудааст.

Мутобиқати барасмиятдорӣ диссертатсия ба талаботи КОА

Диссертатсияи Хочазода Г. Ҷ. дар мавзӯи «Оғози Эҳёи Аҷам ва нақши он дар рушди педагогикаи халқи тоҷик (асрҳои IX-XI)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот қори илмӣ квалитатсионии ба анҷомрасида мебошад.

Дар муқаддимаи диссертатсия мубарам будани мавзӯи таҳқиқ асоснок карда шуда, дараҷаи омӯзиши мавзӯ таҳлилу баррасӣ ва робитаи он бо мавзӯҳои илмӣ нишон дода шудааст. Инчунин, дар он объект ва мавзӯи таҳқиқот, мақсади он, вазифаҳои таҳқиқот, фарзияи он, асосҳои назариявӣ ва амалӣ, асосҳои методологии таҳқиқот, пойгоҳи он, навгониҳои илмӣ таҳқиқот, нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, мутобиқати диссертатсия ба

шиносномаи ихтисоси илмӣ, саҳми шахсии довталаб, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва ҳаҷми он дода шудаанд.

Дастгоҳи илмӣ ва сохтори диссертатсия, автореферати диссертатсия, ба талаботи «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия ва автореферати диссертатсия» (қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 март соли 2022, №3) мутобиқат мекунад.

Новобаста аз он, ки диссертатсия дар пояи хело ҳам баланди илмӣ таҳқиқ гардида бошад ҳам, вале аз камбудиву норасоии ҷӯзӣ ба назар мерасад:

1. Дар таҳқиқ асосан ба осори мутафаккирони форсизабон таъя шудааст, дар ҳоле ки истифодаи муқоисавии осори мутафаккирони дигар кишварҳои Шарқ барои фарохтар намудани заминаи таҳқиқ муфид мебуд.

2. Гарчанде ки таҳқиқот табиати таърихӣ-дидавонӣ дорад, дар бархе мавридҳо истифодаи усулҳои эмпирикӣ (мисли пурсиш, назарсанҷӣ ё таҳлили маводҳои омӯзишӣ) метавонад арзишмандии амалии хулосаҳои бештар собит созад.

3. Дар баъзе мавридҳо, баъзе нуқтаҳои имлоӣ ва услубӣ эҳтиёҷи таҳрир доранд.

Албатта, эродҳои зикршуда аҳамияти назариявӣ ва амалии диссертатсияи довталабро халалдор намекунад, чунки таҳқиқоти анҷомдодаи Ҳоҷазода Г.Ҷ. барои рушди афкори таълимию тарбиявии миллӣ дар самти педагогикаи муосир мусоидат хоҳад кард.

Хулосаи ҷамъбасти

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Ҳоҷазода Гулҷаҳон Ҷаҳфар дар мавзӯи «Оғози Эҳёи Аҷам ва нақши он дар рушди педагогикаи халқи тоҷик (асрҳои IX-XI)» яке самти нав ва мубрами илмӣ-таҳқиқотии дар соҳаи педагогикаи миллӣ махсуб ёфта, ба талаботи Тартиби додани дараҷаи илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 (тағйиру

илова аз 26.06.2023, №295) тасдиқ шудааст, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот сазовор мебошад.

Муқарризи расмӣ:

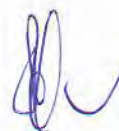
Аюбзода Манижа Зокир - номзади илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи умумидонишгоҳии забонҳои хориҷии МДТ “ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров”

« 1 » август соли 2025.

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хучанд, шаҳраки 31, бинои 31,
х. 46. E-mail: ayubova1989@list.ru,
телефон: +992 (93) 935 – 00 – 35

Имзои Аюбзода М.З.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва коргузори
МДТ “ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров”

Сайдуллозода З.С.

Суроғаи муассиса:

735700 Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков 1,
МДТ “ДДХ ба номи академик Б.Ғафуров” Телефон: +992 (93) 935 – 00 –
35, E-mail: ayubova1989@list.ru

« 1 » 08 соли 2025.